

La ventana de la UJI

Un viatge en el temps al Castelló medieval

VICENT Baydal*

Lo dit honrat Consell acordà que la salvaginera, ço és, cervo e porchs, que serà morta o nafrada en lo terme de la dita vila e serà venuda en la plaça, que imposició no sie pagada». Va ser la decisió que va prendre el 7 de gener de 1390 el Consell de Castelló, l'ajuntament de aquella època, per tal d'eximir fiscalment la caça d'animals salvatges en el seu terme municipal i la seua posterior venda en el mercat de la vila. Però és que hi havia cervols i porcs senglars escampats entre l'horta i la marjal castellanenca? Sens dubte que sí, la seua presència era constant, fins al punt que en 1401 el Consell va decidir contractar el tortosí **Guillamó Esteroll**, «cervater e caçador de mont», per tal que evitara «les grans tales e dans» que aquells animals feien «axí en blats e vinyes com en altres esplets del terme», i entre 1414 i 1415 es van pagar fins a 40 sous per huit cervols caçats durant aquella anualitat.

Un paisatge ben diferent de l'actual, el que envoltava el Castelló d'època medieval, que podem conèixer gràcies a la consulta de les actes de les reunions del Consell municipal, ara publicades per al període que va de 1374 a 1417 com a resultat d'un projecte conjunt de l'Ajuntament, la Universitat Jaume I i la Universitat de València, duta a terme per historiadors cas-

tellanencs o vinculats a la mateixa universitat castellanenca. En concret, el catedràtic **Enric Guinot**, el professor **Carles Rabassa** i l'arxiviera municipal **Elena Sánchez Almela** han coordinat un equip que ha comptat, a més a més, amb els medievalistes **Pau Viciano**, **Germán Navarro Espinach**, **Joaquim Aparici**, **Vicent Garcia Edo**, **Vicent Royo**, **Lledó Ruiz** i jo mateix, que hem transcrit i editat per parelles els cinc volums d'*Els llibres de Consells de la vila de Castelló (1374-1417)*, publicats entre 2017 i 2019 en la col·lecció «Fonts Històriques Valencianes».

Són, en total, vint anualitats conservades d'aquell lapse temporal, que han ocupat més de dos mil pàgines amb tot tipus de decisions preses per l'assemblea de consellers municipals, entorn d'una cinquantena d'hòmens escollits entre els sis districtes parroquials en què es dividia el nucli medieval fundat en 1252: Santa Maria, Sant Nicolau, Sant Agustí, Sant Joan, Sant Pere i Sant Tomàs. Així les coses, les actes no només permeten conèixer la història de la política del moment –qui manava, quines decisions es prenién, com funcionava l'administració municipal, etc.–, sinó que també donen accés a molts dels interessos socials i econòmics dels

castellanencs de l'època, els seus conflictes, els seus noms i els seus quefers quotidians, viscuts entre carrers i places que encara existixen hui en dia.

No debades, eixes mateixes actes municipals han estat sempre emprades pels grans historiadors de Castelló, des de la llarga tradició d'erudits de la Societat Castellonenca de Cultura o els estudis clàssics de **José Sánchez Adell** i **Vicente Traver** fins als autors més recents, com els esmentats Carles Rabassa i Pau Viciano. A més, sembla que d'ací poc ja no caldrà desplaçar-se fins a l'Arxiu Municipal de Castelló per a consultar-les, atés que han estat digitalitzades i en un futur es podran consultar en línia, disponibles per a tots aquells que tinguen coneixements de paleografia medieval. Però, en tot cas, ara s'han volgut transcriure i publicar les més antigues conservades, de finals del segle XIV i principis del XV, per tal de mostrar la seua riquesa i les enormes possibilitats d'investigació que encara mantenen, ja siga des d'una perspectiva estrictament local o en combinació amb altres fonts procedents de l'immens patrimoni arxivístic conservat de l'antic regne medieval de València i la Corona d'Aragó.

En relació amb això, per exemple, resul-

ta sorprenent la ingent quantitat de dades que el llibre de Consells de 1411-1412 mostra sobre la guerra que tingué lloc al llarg i ample de la geografia valenciana en aquells moments, durant l'interregne produït a la mort de **Martí l'Humà** fins a la tria del nou monarca **Ferran de Trastàmara**, en un Compromís de Casp mediatitzat pel papa Luna i Sant Vicent Ferrer. La lectura de les actes de les assemblees i dels albarans de les despeses municipals és una immersió directa a la frenètica activitat duta a terme per tal de tancar el nucli urbà i condicionar-lo per a la guerra: hi veiem fusters, ferrers, picapedrers, ballesters, cuirassers, cirurgians i tota classe de veïns de Castelló reforçant les muralles, assolant les cases i els corrals construïts a tocar dels murs, reparant el fossat que els envoltava, tapiant les torres i els portals, eixint a reparar les séquies trencades pels enemics castellans, fent molins de sang per a moldre blat, curant malalts, preparant escales, bastides i alimares i fins i tot protegint amb una gàbia de ferro el campanar de l'església de Santa Maria.

Igualment, també són ben sucoses moltes altres informacions del període sobre l'abastiment alimentari de la ciutat, la gestió de l'horta circumdant, les festivitats, l'espai públic, les disputes entre veïns, les relacions entre cristians, jueus i musulmans, les commemoracions públiques, les visites reials o la del mateix papa Luna, que es va produir en 1414. Tot un viatge en el temps a un Castelló medieval on els cervols i els javalins aguaitaven amplament pel terme. ≡

*Professor d'Història del Dret

Un paisatge diferent a l'actual i que podem conèixer gràcies a la consulta de les actes de les reunions del Consell municipal